

ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA EUROPY W ASPEKCIE EUROPEJSKIEJ STRATEGII BEZPIECZEŃSTWA

mgr Mikołaj JOKS
Akademia Sztuki Wojennej

Streszczenie

W artykule zaprezentowano główne zagrożenia bezpieczeństwa obywateli Unii Europejskiej. Celem publikacji jest zapoznanie ze specyfiką i podziałem zagrożeń opisanych w *Europejskiej strategii bezpieczeństwa*. Przedstawiono w niej także realne zagrożenia dla państw członkowskich Unii Europejskiej w aspekcie zmieniającej się sytuacji na arenie międzynarodowej oraz ewaluujących zagrożeń ze strony zarówno podmiotów prawa międzynarodowego, jak i organizacji terrorystycznych i przestępczych. W sformułowanych wnioskach zaprezentowano propozycje podjęcia działań przez organy odpowiedzialne za zapewnienie bezpieczeństwa w celu zapobiegania utraty poczucia bezpieczeństwa przez obywateli krajów członkowskich.

Słowa kluczowe: Unia Europejska, sojusz, bezpieczeństwo, zagrożenia, Europa.

Wstęp

Sojusze były zawierane przez ludzi od początków istnienia ludzkości. Porozumienia między plemionami dały początki pierwszym państwom. W późniejszych wiekach sojusznicze królestwa razem walczyły o swoje wzajemne interesy przeciwko wspólnym nieprzyjaciołom. Podobnie dzisiaj państwa jednoczą się w formalnych sojuszach w celu zwiększenia swoich możliwości negocjacyjnych przez umacnianie pozycji na arenie międzynarodowej, wywierania wpływów politycznych, obrony swoich interesów oraz szeroko pojętego bezpieczeństwa.

Polska, obok członkostwa w NATO – najpotężniejszym sojuszu militarno-politycznym, należy również do innych organizacji. Jedną z nich jest Unia Europejska, czyli Wspólnota 28 państw, zjednoczona w celu zapewnienia stabilnego wzrostu gospodarczego państw członkowskich. Mimo że na terenie Unii Europejskiej mieszka zaledwie 6,9% całej populacji, to jej udział w handlu z resztą świata stanowi około 1/5 globalnego eksportu i importu¹.

1 https://europa.eu/european-union/about-eu/figures/economy_pl [dostęp: 25.08.2017].

Wraz ze wzrostem integracyjnym Europy pojawiły się także zamysły i próby rozszerzenia działalności UE o kwestie bezpieczeństwa. W ocenie autora jest to o tyle istotne, iż w świetle dzisiejszych zagrożeń integracja ta jest konieczna, aby przeciwstawić się współczesnym problemom bezpieczeństwa państw członkowskich.

Celem niniejszej analizy uczyniono zatem wskazanie realnych potrzeb UE w zakresie przeciwdziałania zagrożeniom i wyzwaniom dla bezpieczeństwa członków Unii Europejskiej. Problematyka ta poruszana jest niejednokrotnie podczas konferencji, spotkań i sympozjów, a długie i burzliwe dyskusje przyczyniają się do formułowania bardzo trafnych i precyzyjnych, zdaniem autora, wniosków. Pomimo to można zaobserwować, iż integracja europejska w ostatnich latach nieco zwolniła. Szczególnie w obszarze integracji militarnej przebiega ona bardzo ociężale.

Autor dołożył wszelkich starań, aby zdystansować się od toczącej się coraz powszechniej pseudonaukowej dyskusji prowadzonej pod hasłami nauki. Wiedza potoczna charakteryzuje się dużym stopniem uproszczenia, nieobiektywnością, brakiem metody, często także sporym ładunkiem emocjonalnym i mentalnym. W przeciwieństwie do niej wiedza naukowa jest obiektywna, intersubiektywnie sprawdzalna, aksjologicznie obojętna. Biorąc pod uwagę powyższe założenie, zastosowano w pracy szereg metod badawczych, które są zgodne z metodologią naukową badań w obszarze bezpieczeństwa.

Pierwszą z metod badawczych zastosowanych w niniejszych przemyśleniach jest analiza krytyczna dostępnej literatury. Sama analiza jest to świadomie prowadzony proces myślowy, który *polega na rozłożeniu pewnej całości na jej części składowe i rozpatrywaniu każdej z nich osobno*². Stosując ją, kładzie się szczególny nacisk na rozłożenie badanych struktur, zjawisk i faktów na części składowe, tak aby umożliwić zgłębienie ich istoty, a także poznanie związków przyczynowo-skutkowych zachodzących między wyodrębnionymi czynnikami (procesami, zdarzeniami).

Kolejne metody stosowane przez autora odnoszą się do sposobu zbierania przez niego informacji. Obserwacja rzeczywistości poparta dogłębną analizą i wnioskowaniem pozwoliła na sformułowanie konkluzji przedstawionych w dalszej części tekstu.

Obserwacja, którą autor zastosował w stosunku do rzeczywistości (pojawiających się zjawisk, relacji, procesów, a także ewoluujących problemów i reakcji na nie), jest podstawową techniką badawczą. Polega ona na zamierzonej i planowanej wcześniej obserwacji ustalonego problemu. Odbywa się to w sposób obiektywny, usystematyzowany i zaplanowany z uwzględnieniem konkretnego celu badawczego. Pozyskane w ten sposób informacje stały się podstawą do stosowania dalszych technik badawczych.

Indukcja jest procesem wnioskowania (a więc metodą myślenia), za pomocą którego formułuje się zdania mające charakter zawodny. Jest ona także odpowiednikiem empirycznej metody badawczej, w której sprawdzanie twierdzenia opiera się na doświadczeniu. W postępowaniu indukcyjnym przesłanki wynikają z wniosku, który je

2 J. Apanowicz, *Metodologiczne elementy procesu poznania naukowego w teorii organizacji i zarządzania*, Wyższa Szkoła Administracji i Biznesu w Gdyni, Gdynia 2000, s. 24.

poprzedza. Indukcja opiera się na bezsporności zaistniałych zdarzeń, jednak liczba możliwych faktów ma charakter otwarty (nieskończony). Oznacza to, iż twierdzenia wyprowadzone metodą indukcyjną tak długo zachowują swoją ważność, jak długo nie pojawiają się przesłanki obalające sformułowany na wstępie wniosek³.

Wnioskowanie dedukcyjne jest wnioskowaniem niezawodnym. Niezawodność ta polega na tym, iż prawdziwość przesłanek pociąga za sobą niezaprzeczalność wyprowadzanych tą metodą wniosków. Innymi słowy, dedukcja jest rozumowaniem, w którym wniosek wynika logicznie z przesłanek. Metody dedukcyjne dominują w naukach formalnych (matematycznych), ale też są szeroko wykorzystywane w naukach przyrodniczych (np. chemii czy fizyce). We wnioskowaniu dedukcyjnym przesłanka (względnie koniunkcja przesłanek) jest racją, a wniosek następstwem logicznym wynikającym z tej racji. Prawo logiczne, według którego przebiega wnioskowanie, gwarantuje niezawodność wnioskowania dedukcyjnego, jeśli tylko przesłanki są prawdziwe⁴.

Terminologia oraz podstawy dalszych rozważań

Na samym początku rozważań autor pragnie usystematyzować instrumentarium pojęciowe, aby wyjaśnić jego postrzeganie terminów, które determinują celowość analiz oraz sposób ich pojmowania. Przedmiotem rozważań uczyniono zagrożenia bezpieczeństwa Unii Europejskiej. Termin „bezpieczeństwo” przez laików tłumaczony jest jako stan komfortu podyktowany brakiem jakichkolwiek zagrożeń we wszystkich aspektach życia codziennego. Taka definicja, jakże prosta, nie jest daleka od wyjaśnień naukowych, gdyż *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego* definiuje bezpieczeństwo jako *stan, który daje poczucie pewności i gwarancję jego zachowania oraz szansę na doskonalenie. Jedna z podstawowych potrzeb człowieka. Jest to sytuacja odznaczająca się brakiem ryzyka utraty czegoś co człowiek szczególnie ceni, na przykład: zdrowia, pracy, szacunku, uczuć, dóbr materialnych*⁵. Owa wspomniana „szansa na doskonalenie” jest w pewien sposób perfekcyjną odpowiedzią na potrzebę rozwoju i wzrostu gospodarczego, czyli jednego z głównych celów UE.

Zgodnie z powyższą analizą zapewnienie bezpieczeństwa jest warunkiem rozwoju i doskonalenia państwa (narodu, grupy państw, wspólnoty narodów itp.). Nie możemy rozpatrywać bezpieczeństwa jednostkowo, w oderwaniu od otoczenia. Zawsze należy je analizować pod kątem ewentualnych zagrożeń. Tylko zagrożenia, choćby najbardziej dalekie i nieprawdopodobne, są w stanie skłonić społeczeństwo do refleksji nad bezpieczeństwem. Stefan Korycki opisuje zagrożenie jako *pewien stan psychiczny lub*

³ Por. A. Dawidczyk, T. Jemiolo, *Wprowadzenie do metodologii badań bezpieczeństwa*, Wyd. AON, Warszawa 2008, s. 25–27.

⁴ Por. tamże, s. 30–32.

⁵ J. Kaczmarek, W. Łepkowski, B. Zdrodowski, *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, Wyd. AON, Warszawa 2008, s. 14.

*świadomościowy, wywołany postrzeganiem zjawisk niekorzystnych lub niebezpiecznych, oraz wskazuje na czynniki obiektywnie powodujące stany niepewności i obaw*⁶. Jak zaznacza Dariusz Majchrzak, nie jest to tylko zjawisko wpływające bezpośrednio na sam podmiot, ale także oddziałuje ono na jego otoczenie.

Zwracając uwagę na otoczenie podmiotu bezpieczeństwa, nie można pominąć trzech zasadniczych teorii stosunków międzynarodowych. Ryszard Szpyra wskazuje na fakt, że realizm, liberalizm (oraz neoliberalizm) i konstruktywizm są tymi podejściami, które w różny sposób interpretują istnienie państw na arenie międzynarodowej oraz sposób i cel posiadania instrumentów do prowadzenia polityki międzynarodowej, w tym także działań militarnych. Teorie te są determinantem wielu sposobów prowadzenia badań nad bezpieczeństwem. Założenia teorii realizmu wskazują, iż jest to pogląd oparty na pesymistycznej wizji środowiska międzynarodowego. Głosi on, że bezpieczeństwo jest kształtowane przez otaczający system międzynarodowy, o którym decydują jego elementy, czyli państwa. Posiadają one potencjał militarny służący do zapewniania swoich interesów, które są często sprzeczne z interesami państw w otoczeniu. Wartościami nadrzędnymi polityki w teorii realizmu są: przetrwanie i rozwój. Teoria liberalizmu (i neoliberalizmu) głosi, że zarówno człowiek, jak i państwa nie dążą za wszelką cenę do ekspansji. Walka zbrojna nie jest efektem agresywnej polityki, ale reperkusją niezrozumienia i napięć powstałych w wyniku współdziałania wadliwych elementów w relacjach międzynarodowych. Teoria ta opiera się na wierze w postęp naukowo-techniczny, polityczny i intelektualny oraz zmniejszenia potrzeb posiadania sił zbrojnych. Trzecia z teorii – konstruktywizm, powstała w czasach upadku bloku wschodniego. W stosunkach międzynarodowych zakłada on, iż rzeczywistość stosunków między państwami odbierana jest różnie przez poszczególne podmioty, w zależności od ich otoczenia. Skutkiem tego obiektywna interpretacja zjawisk jest niemożliwa. Teoria ta wskazuje, że na stosunki międzynarodowe składają się myśli i motywacje podmiotów oraz ich ideologie. Motywy działań i relacje o charakterze materialnym nie są brane pod uwagę. Formy porozumień między podmiotami nie są realnymi, a jedynie umownymi konstrukcjami. Kształt systemu międzynarodowego (sojusze, wspólnoty, porozumienia i umowy) istnieje dlatego, że wszystkie państwa zaangażowane w jego kształt zbiorowo wierzą w jego istnienie. To właśnie wiara determinuje postępowanie poszczególnych podmiotów w relacjach międzynarodowych. Opisana wyżej ewolucja teorii stosunków międzynarodowych wskazuje, że bezpieczeństwo podmiotu musi być rozpatrywane przez pryzmat jego otoczenia, z uwzględnieniem zarówno potencjału konwencjonalnego, jak i żywotnych interesów państw oraz zachodzących między nimi procesów⁷.

Autor niniejszego tekstu zawęził obszar rozważań jedynie do kilku kwestii poruszanych w *Europejskiej strategii bezpieczeństwa*, jednakże ze względu na swoje braki w wiedzy dotyczące formalnych kwestii bezpieczeństwa systemów ponadnarodowych, na które natknął się podczas kwerendy literatury, postanowił odnieść

⁶ Por. S. Korycki, *System bezpieczeństwa Polski*, Wyd. AON, Warszawa 1994, s. 54.

⁷ Por. R. Szpyra, *Bezpieczeństwo militarne państwa*, Wyd. AON, Warszawa 2012, s. 85–90.

normy obowiązujące na poziomie narodu i państwa do poziomu Wspólnoty państw, czyli Unii Europejskiej. Podyktowane to zostało obserwacją zjawiska „regionalizacji bezpieczeństwa”⁸. Zjawisko to polega na powiązaniu spraw bezpieczeństwa państw danego regionu tak ściśle, iż niemożliwe staje się rozpatrywanie ich indywidualnie, w oderwaniu od pozostałych państw regionu. Biorąc pod uwagę poziom integracji środowiska europejskiego oraz powstałe i obowiązujące ściśle powiązania ekonomiczne, a także polityczne między państwami Unii Europejskiej (w tym także obywatelami i osobami prawnymi Wspólnoty), daje się zaobserwować upodmiotowienie Wspólnoty w sferze bezpieczeństwa. W ocenie autora bezpieczeństwo Unii Europejskiej należy rozpatrywać przez pryzmat wszystkich krajów członkowskich. Rozumiane w ten sposób zjawisko jawi się jako zmienny w czasie stan umożliwiający zaspokajanie potrzeb, zarówno poszczególnych członków, jak i całej Wspólnoty, oraz dający im szansę na wzrost i rozwój w warunkach pogłębiającej się integracji, a także zmieniających się zagrożeń.

Cele Unii Europejskiej opisane są w preambule traktatu z Maastricht podpisanego w 1992 roku. Państwa członkowskie ówczesnej wspólnoty, *wyrażając mocną wolę popierania postępu gospodarczego i społecznego swych narodów, (...) [są] zdecydowane realizować wspólną politykę zagraniczną i bezpieczeństwa, w tym określać wspólną politykę obronną, która mogłaby z czasem prowadzić do wspólnej obrony, wzmacniając w ten sposób tożsamość i niezależność Europy w celu wspierania pokoju, bezpieczeństwa oraz postępu w Europie i na świecie*⁹.

Integracja europejska, obejmująca niemalże wszystkie aspekty życia publicznego, nie powiedzie się bez integracji sektora politycznego, a w szczególności jego systemów militarnych. Może być to osiągnięte przez wyposażenie Wspólnoty państw europejskich w ponadnarodowe instrumenty służące do zapewnienia bezpieczeństwa oraz wspólne wypracowywanie politycznych decyzji UE w zakresie polityki zagranicznej, z uwzględnieniem interesów wszystkich państw członkowskich. Pogląd ten zyskuje swoich zwolenników ze względu na zmieniającą się paletę zagrożeń europejskiego bezpieczeństwa. Narastająca fala zagrożeń terrorystycznych, kryzys migracyjny, rozprzestrzenianie broni masowego rażenia, konflikty regionalne – w tym w krajach powstałych po rozpadzie Jugosławii oraz na Ukrainie, czy też przestępczość zorganizowana to często poruszane w mediach i najczęściej dyskutowane zjawiska, które uświadamiają Europejczykom rosnące zagrożenie dla Starego Kontynentu. Pomimo długotrwałych debat, politycznych obietnic i populistycznych haseł głoszonych przez polityków administracji europejskiej działania Unii przypominają bardziej reagowanie na powstałe incydenty niż przemyślane kroki mające na celu zapobieganie ich powstawaniu. nierozwiązane problemy bezpieczeństwa i spadek zaufania obywateli Europy do swoich sąsiadów mogą skutkować licznymi napięciami wewnątrz Wspólnoty, co doprowadzi do regresu procesu integracji.

⁸ Por. R. Bierzanek, *Bezpieczeństwo regionalne w systemie ONZ*, PISM, Warszawa 1977.

⁹ *Traktat o Unii Europejskiej*, Maastricht 1992, preambula.

Zagrożenia terrorystyczne oraz kryzys migracyjny

Terroryzm jest zjawiskiem, którego świat zaczął się obawiać po atakach na World Trade Center 11 września 2001 roku. Skupia on uwagę większości rządów państw, organizacji międzynarodowych, organizacji pozarządowych oraz opinii publicznej. Kwalifikuje się on do grupy najczęściej poruszanych kwestii międzynarodowych, a ze względu na swoją złożoność i wielowymiarowość jego badanie wymaga obszernej wiedzy interdyscyplinarnej. Bez wątplenia jednak można stwierdzić, że globalizacja, multikulturowość oraz polityka otwartych granic w znaczący sposób przyczyniły się do rozwoju i zwiększenia częstotliwości występowania tego problemu.

Europejska strategia bezpieczeństwa głosi, że *terroryzm zagraża życiu; pociąga za sobą wielkie koszty; dąży do podważenia otwartości i tolerancji w naszych społecznościach i stanowi narastające zagrożenie strategiczne dla całej Europy. Ugrupowania terrorystyczne są coraz lepiej wyposażone, coraz ściślej powiązane sieciami elektronicznymi i coraz bardziej skłonne do posługiwania się nieograniczoną przemocą, aby ich działania przyniosły ofiary na masową skalę. Ostatnia fala terroryzmu ma zakres światowy i jest powiązana ze zbrojnym ekstremizmem religijnym. Jej przyczyny są złożone. Składa się na nie presja modernizacji, kryzysy kulturalne, społeczne i polityczne oraz wyalienowanie młodzieży żyjącej w obcych społecznościach. Zjawisko to pojawia się również w naszym społeczeństwie. Europa jest zarówno celem, jak i bazą tak pojmowanego terroryzmu: państwa europejskie stanowią cel i były atakowane. Bazy logistyczne komórek Al Kaidy wykryto w Zjednoczonym Królestwie, we Włoszech, w Niemczech, w Hiszpanii i w Belgii. Konieczne są zharmonizowane działania na szczeblu europejskim¹⁰.*

Terroryzm, badany przez neurobiologów i przedstawicieli psychologii eksperymentalnej, ma podłoże psychospołeczne. Powstał on w odpowiedzi na nierozwiązywane problemy społeczne, kiedy zawiodły państwowe mechanizmy rozładowywania napięć i konfliktów między grupami społecznymi. Od początku swojego istnienia w Europie był on zwalczany przez służby porządku publicznego, gdyż w swojej istocie godził w prawa państwa. Terroryzm nie jest społecznie akceptowalny ze względu na cele swoich ataków. Pomimo że pierwotnie ofiarami aktów terroru były centra władzy i jej wykonawcy, to stopniowo zmieniał się on stosownie do tego jak ewoluowały działania zapobiegające jego powstawaniu. Obecnie zamachy terrorystyczne w Europie zorientowane są na ludność cywilną. Jak widać na przykładzie zamachów z Manchesteru, Londynu, Berlina, Nicei, Brukseli, Paryża i Madrytu, zamachowcy są coraz mniej przewidywalni, a ich jedynym celem jest wywołanie chaosu, strachu i dezorganizacja życia społecznego¹¹.

¹⁰ *Europejska strategia bezpieczeństwa*, Bruksela 12.12.2003 r., s. 31.

¹¹ Por. Ł. Roman, *Terroryzm jako egzemplifikacja współczesnych zagrożeń asymetrycznych* [w:] W. Kitler, M. Marszałek, *Bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe wobec wyzwań współczesnego świata*, Wyd. AON, Warszawa 2014, s. 322–323.

Przykłady ostatnich zamachów terrorystycznych pokazują, iż zamachowcami są członkowie radykalnych grup wyznaniowych. Szczególnie wyraźnie kształtuje się rola Państwa Islamskiego w kształtowaniu współczesnego obrazu zamachów terrorystycznych. Państwo Islamskie (ISIS) jest radykalnym muzułmańskim ugrupowaniem kontynuującym dzieło sunnickich ekstremistów z czasów okupacji Iraku przez siły USA¹². Bardzo trudno jest określić jak liczna jest to organizacja oraz ilu jej bojowników przebywa na terenach Unii.

Czynnikami, które mają wpływ na rozwój zagrożeń terrorystycznych w Unii Europejskiej, bez wątpienia są:

- narastający kryzys migracyjny;
- układ z Schengen;
- niewystarczająca współpraca służb specjalnych i pododdziałów antyterrorystycznych w UE;
- brak działań w kierunku ułatwienia asymilacji muzułmańskich imigrantów.

Kryzys migracyjny, który obserwowany jest w Europie od 2015 roku, w sposób znaczący wpłynął negatywnie na możliwości zapobiegania atakom terrorystycznym. Przede wszystkim ma to związek z brakiem kontroli ludzi przekraczających granice UE. Jak podają dane z Eurostat¹³ od początku 2015 do lipca 2017 roku w krajach UE do urzędów migracyjnych zgłosiło się ponad 3 016 000 osób¹⁴. Oczywiście nie wszystkie z nich pochodzą z krajów muzułmańskich, gdyż migracje odbywają się też m.in. z objętej konfliktem Ukrainy, jednakże liczba ta bardzo dobrze obrazuje z jak ogromnym napływem ludności mamy do czynienia. Warto przy tym zaznaczyć, że nie wszyscy uchodźcy niezwłocznie zgłaszają się do organów administracji publicznej w celu uzyskania pozwolenia na pobyt. Wielu z nich pokonuje ogromne ilości kilometrów wewnątrz UE, aby znaleźć się w państwie najbardziej dla nich odpowiednim. W 2015 roku 75% wniosków azylowych zarejestrowano w pięciu krajach członkowskich. Były nimi: Niemcy, Szwecja, Austria, Włochy i Węgry.

Swobodny przepływ migrantów wewnątrz Europy (w tym także ludzi powiązanych z organizacjami terrorystycznymi) możliwy jest dzięki otwartym granicom. Układ z Schengen został podpisany w 1985 roku między Belgią, Francją, Holandią, Luksemburgiem i RFN. W 2007 roku poszerzyła się ona o kolejne państwa, w tym: Polskę, Litwę, Łotwę, Estonię, Słowację, Słowenię, Czechy, Węgry oraz Maltę. Porozumienie to jest odpowiedzią na jedną z czterech wolności UE, czyli wolność

¹² <http://edition.cnn.com/2015/01/14/world/isis-everything-you-need-to-know/index.html> [dostęp: 5.09.2017].

¹³ Eurostat jest europejskim biurem statystycznym z siedzibą w Luksemburgu. Za swoją misję uznaje przedstawianie wysokiej jakości statystyk dotyczących Unii Europejskiej w duchu szacunku i zaufania, popierania doskonałości, szerzenia innowacyjności oraz profesjonalnej niezależności. Zostało ono założone w 1953 roku jako biuro statystyczne Wspólnoty Węgla i Stali. Podczas licznych zmian i modyfikacji ewoluowała także rola i zadania biura, jednakże w każdych uwarunkowaniach dostarczane przez ten organ analizy miały decydujący wpływ na dalszą politykę Wspólnoty.

¹⁴ <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do> [dostęp: 7.09.2017].

przepływu osób. Układ ten charakteryzuje się brakiem kontroli paszportowej na granicach wewnętrznych, wspólną polityką wizową i azylową, ściślejszą kontrolą paszportową na zewnętrznych granicach strefy Schengen oraz utworzeniem SIS (Systemu Informacyjnego Schengen). Ideą tego systemu jest zbieranie, analizowanie i przetwarzanie informacji o osobach niepożądanych lub poszukiwanych na terenie UE. Kontrole na granicach państw członkowskich są tymczasowo przywracane w zależności od potrzeb, głównie w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa lub porządku publicznego¹⁵. Bardzo trudno jest znaleźć odpowiedź na pytanie, czy w dobie kryzysu migracyjnego oraz częstych zamachów terrorystycznych kontrola na granicach wewnętrznych UE powinna zostać przywrócona. Obserwując przybywające rzesze migrantów z objętych wojną terytoriów Afryki, zauważamy niewydolność służb porządku publicznego w zakresie zabezpieczania granic zewnętrznych Unii. Niezaprzeczalne jest to, iż napływ tak licznych grup migrantów jest sytuacją nadzwyczajną. Państwa Wspólnoty powinny podjąć kroki mające na celu uszczelnienie granic zewnętrznych, aby ograniczyć niekontrolowane przedostawanie się ludności, których tożsamość nie została ustalona.

Współpraca służb specjalnych oraz pododdziałów antyterrorystycznych policji jest nieefektywna. Pomimo wielu udaremnionych zamachów terrorystycznych nie udało się powstrzymać napastników, którzy odebrali życie nieświadomym Europejczykom w Manchesterze, Londynie, Berlinie, Nicei, Brukseli, Paryżu, Madrycie i wielu innych miejscach. Dokumentami normującymi walkę z terroryzmem w UE są:

- Plan działania w zakresie zwalczania terroryzmu, przyjęty przez nadzwyczajną Radę Europejską w Brukseli w dniu 21 września 2001 r.;
- Decyzja ramowa Rady 2001/500/WSiSW z dnia 26 czerwca 2001 r. w sprawie prania brudnych pieniędzy oraz identyfikacji, wykrywania, zamrożenia, zajęcia i konfiskaty narzędzi oraz zysków pochodzących z przestępstwa;
- Decyzja ramowa Rady 2002/465/WSiSW z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie wspólnych zespołów dochodzeniowo-śledczych;
- Decyzja ramowa Rady 2002/475/WSiSW z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie zwalczania terroryzmu;
- Decyzja ramowa Rady 2002/584/WSiSW z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między państwami członkowskimi;
- Decyzja Rady UE 2002/187/WSiSW z dnia 28 lutego 2002 r. ustanawiająca EUROJUST w celu zintensyfikowania walki z poważną przestępczością, zmieniona decyzją Rady 2003/659/WSiSW z dnia 18 czerwca 2003 r.;
- Rezolucja Parlamentu Europejskiego przyjęta przez Radę Europejską 12 grudnia 2003 r. w sprawie Europejskiej Strategii Bezpieczeństwa;
- Program haski: wzmacnianie wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości w Unii Europejskiej przyjęty w listopadzie 2004 r.;

¹⁵ <http://www.uniaeuropejska.info.pl/uklad-z-schengen> [dostęp: 7.09.2017].

- Decyzja Rady 2005/671/WSiSW z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wymiany informacji i współpracy dotyczącej przestępstw terrorystycznych.

Pomimo wielu dokumentów stanowiących podstawę prawną do zwalczania terroryzmu wewnątrz Unii Europejskiej dostrzegamy poważne braki i zaniedbania służb porządku publicznego, które są szczegółowo omawiane przy okazji powtarzających się zamachów. Prawdopodobna wydaje się być teza, że szybko zmieniająca się specyfika zjawiska i sposób działania organizacji środowisk przestępczych spowodowały zmniejszenie efektywności obowiązujących procedur zapobiegania oraz zwalczania terroryzmu.

Zjawisko imigracji, szczególnie z krajów muzułmańskich, znane jest już od kilkadziesiąt lat. Kryzys migracyjny jedynie zwrócił uwagę opinii publicznej na zagrożenia, jakie niesie ono za sobą. Unia Europejska jawi się jako Wspólnota krajów, których wzrost gospodarczy oraz wysoki stopień tolerancji Europejczyków przełoży się na wysoki poziom życia imigrantów spoza Europy. Debata publiczna, dotycząca mieszania się kultur w państwach Unii, toczy się od bardzo dawna. Zagadnieniem dość często poruszonym była i nadal jest akcesja Turcji do wspólnoty. Dogłębna analiza tego problemu została przedstawiona przez Annę Pacześniak w monografii pod redakcją naukową Piotra Żuka pt. *Europa w działaniu. O szansach i zagrożeniach dla projektu europejskiego*.

Pomimo że jedynie 3% terytorium Turcji leży na kontynencie europejskim, kraj ten aspiruje do członkostwa w UE, uważając, że bliżej im jest kulturowo do Europy niż do Azji. Warto przeanalizować postawę Europejczyków, którzy tolerancję i otwartość stawiają ponad dziedzictwo i tożsamość. *Tożsamość to coś, co odróżnia nas od innych, a jednocześnie, mimo upływu czasu, pozwala nam zachować stałe, rozpoznawalne cechy. Tożsamość europejską można zdefiniować jako poczucie i świadomość oraz afirmację przynależności do Europy. Ukształtowała ją w dużej mierze historyczna wspólnota losów*¹⁶. Szczególnie wyraźnie widoczna jest tolerancyjność w państwach Europy Zachodniej, które już od dłuższego czasu przyjmują obywateli państw muzułmańskich z nadzieją poprawy sytuacji gospodarczej i demograficznej, na przykład na rynku pracy. W pierwszym pokoleniu imigrantów próba asymilacji jest jeszcze widoczna, natomiast problem pojawia się wśród kolejnych pokoleń. Przyczyną tego jest m.in. fakt, że imigranci mieszkają razem w najtańszych dzielnicach miast, w których kwitnie drobna przestępczość. Przebywają oni we własnym środowisku, kultywując swoje tradycje i zwyczaje, nie przywiązując wagi do obowiązujących norm europejskich oraz nie ucząc swoich dzieci języka obowiązującego w państwie, w którym mieszkają. To prowadzi do tworzenia się swoistych dzielnic muzułmańskich w miastach, które są najczęściej wybierane przez imigrantów. Przykładem tego są enklawy tworzone w miastach w Szwecji, Wielkiej Brytanii, Francji, Belgii i Holandii¹⁷.

¹⁶ A. Pacześniak, *Turcja w Unii Europejskiej – ratunek czy samobójstwo* [w:] P. Żuk, *Europa w działaniu*, Oficyna Naukowa, Warszawa 2007, s. 24.

¹⁷ <https://euroislam.pl/strzez-sie-tych-miejsc%E2%80%A6/?print=print> [dostęp: 7.09.2017].

Wśród przyczyn porażki polityki migracyjnej względem mniejszości muzułmańskich w Europie istotną rolę odgrywają również:

- problemy tożsamościowe społeczeństwa europejskiego w aspekcie podwyższonego ryzyka i niepewności, przede wszystkim brak alternatywy dla formującej się tożsamości religijnej mniejszości muzułmańskich;
- oparcie tożsamości mniejszości muzułmańskich na religii, wskutek czego znacząco pogłębia się linia podziału społecznego;
- konfrontacyjny charakter uniwersalistycznych religii ujawniający się we wzajemnym braku akceptacji podstawowych europejskich zasad;
- użycie religii do celów terrorystycznych przez najbardziej radykalnych wyznawców islamu;
- konflikt wartości kulturowych¹⁸.

Kierowanie się stereotypami jest niepokojące ze względu na możliwość narodzenia się w społeczności Wspólnoty zjawiska islamofobii. Należy jednak pamiętać, że odmienność Europy polega na jej tolerancyjności i otwartości, ale nie można doprowadzić do zaniku tożsamości europejskiej przez brak kontroli nad migracją z państw Bliskiego Wschodu i Afryki. Zaniedbania w tym względzie mogą doprowadzić do obniżenia poziomu poczucia bezpieczeństwa w Europie. Warto zaznaczyć, że część krajów Wspólnoty, jak na przykład Francja, wprowadziło i wciąż utrzymuje stan nadzwyczajny w związku z wysokim ryzykiem wystąpienia zagrożenia terrorystycznego.

Rozprzestrzenianie broni masowego rażenia

Europejska strategia bezpieczeństwa wskazuje, że potencjalnie największym zagrożeniem dla Unii Europejskiej jest rozprzestrzenianie broni masowego rażenia. Zgodnie ze *Słownikiem terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego* są to *nowoczesne rodzaje broni przeznaczone do masowego rażenia ludzi, sprzętu bojowego i obiektów rozmieszczonych na dużych obszarach. Do broni masowego rażenia zalicza się broń jądrową, broń chemiczną i broń biologiczną*¹⁹. Zagadnienie to jest nierozdzielnie połączone ze zdarzeniami typu ROTA (*release other than attack*). Są to wycieki toksycznych środków przemysłowych, jednakże nieklasyfikowane jako atak. Wydaje się jednak, że zdarzenia te, choć niebezpieczne w skutkach nie stanowią dla UE zagrożenia sensu stricto, gdyż procedury postępowania w takich sytuacjach gwarantują szybkie usunięcie skutków i ograniczenie strat wśród ludności.

Rada Europejska przyjęła deklarację o nieprolifracji BMR. Miało to miejsce w Tesalonikach w grudniu 2003 roku. Dokument głosi, że proliferacja broni masowego rażenia oraz środków jej przenoszenia (w tym raket balistycznych) stanowi

¹⁸ J. Piechnik-Borusowska, *Edukacja – płaszczyzna dyskursu czy konfliktu? Wybrane aspekty dialogu Orient-Okcydent w Niemczech* [w:] P. Żuk *Europa w działaniu*, Oficyna Naukowa, Warszawa 2007, s. 136.

¹⁹ J. Kaczmarek, W. Łepkowski, B. Zdrodowski, dz. cyt., s. 24–25.

zagrożenie dla międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa. Pomimo że porozumienia międzynarodowe i kontrole wywozu spowołniły rozprzestrzenianie broni masowego rażenia (BMR) oraz systemów jej dostarczania, obserwuje się wzrost zainteresowania tego typu bronią przez wiele podmiotów prawa międzynarodowego. Wzrasta także ryzyko wejścia organizacji terrorystycznych w posiadanie tego rodzaju środków, które mogą nadać nowy wymiar zagrożeniom terrorystycznym. Unia Europejska zaznacza, że nie będzie ignorować zjawiska wzrostu zagrożenia BMR, gdyż godzi to w bezpieczeństwo Wspólnoty, jej obywateli, ale także całego świata. Przeciwwstawienie się rozprzestrzenianiu BMR będzie centralnym punktem polityki międzynarodowej Unii. Celem Wspólnoty jest zapobieganie, wykrywanie, zatrzymywanie i, jeżeli to tylko możliwe, eliminacja programów proliferacji broni masowego rażenia na świecie²⁰.

Obecnie zauważamy jednak rosnące napięcie w relacjach z Koreą Północną, która pomimo prób pertraktacji, coraz bardziej uciążliwych sankcji i gróźb użycia wobec niej potencjału militarnego, wciąż testuje możliwości swojego arsenału jądrowego. Jest to sytuacja skrajnie niebezpieczna oraz negatywnie wpływa na poczucie bezpieczeństwa w krajach znajdujących się w zasięgu rażenia środków przenoszenia ładunków jądrowych.

Unia Europejska jako znaczący gracz na arenie międzynarodowej powinna dołożyć wszelkich starań, aby wpłynąć na agresywną politykę nuklearną Korei Północnej. Ze względu na fakt, iż nie posiada ona jednak żadnych instrumentów militarnego wywierania wpływów na podmioty prawa międzynarodowego, może ona ograniczyć się jedynie do prowadzenia działań mających na celu identyfikację, analizę oraz przewidywanie dalszego rozwoju sytuacji. Posiada ona natomiast narzędzia polityczne i gospodarcze pozwalające na efektywne prowadzenie dialogu dotyczącego bezpieczeństwa na świecie. Możliwa jest także ścisła współpraca z sojusznikami w zakresie wywierania nacisków na państwa, które nie respektują ustaleń międzynarodowych oraz zakłócają spokój i ład międzynarodowy.

Współczesne konflikty regionalne

Niewiele osób wie, że bardzo często powtarzane powiedzenie: *Niepodległość nie jest dana raz na zawsze*, to cytowana myśl Józefa Piłsudskiego zakończona słowami: *Jest ona darem nie tylko cennym, ale i kosztownym*. Analizując te słowa, dojdzie się do wniosku, że sprawy związane z obronnością powinny stanowić priorytet. Europa szczególnie entuzjastycznie podeszła do problematyki bezpieczeństwa militarnego po upadku muru berlińskiego. Pozytywną cechą Europy jest otwarta niechęć do wojny, związana niewątpliwie z poniesionymi stratami podczas ostatniego konfliktu na terenach Wspólnoty. Niepokojące jednakże jest

²⁰ Por. EU Strategy Against Proliferation of Weapons of Mass Destruction, Tesaloniki 9.12.2003 r.

zaniedbanie spraw obronnych. Konsekwencją ograniczenia finansowania sił zbrojnych w poszczególnych krajach jest redukcja ich potencjału militarnego i doprowadzenie do swoistego osłabienia możliwości defensywnych.

Unia Europejska poszerza się coraz bardziej poprzez przyjmowanie nowych krajów członkowskich. Obserwujemy zatem zjawisko zbliżania się terytorium UE do regionów, w których toczą się konflikty regionalne. Dotyczy to zarówno regionów położonych wzdłuż basenu Morza Śródziemnego, które w pewnym stopniu powiązane są z państwami Afryki Północnej, ale także Bliskiego Wschodu, Bałkanów albo sąsiadującej z Polską Ukrainy. Unia Europejska staje przez wyzwaniem nie tylko monitorowania rozwoju sytuacji i zapobiegania się jej rozprzestrzenianiu, ale także rozszerzania sfery stabilizacji oraz bezpieczeństwa procesów demokratycznych, gospodarczych i społecznych²¹.

Po upadku muru berlińskiego i zakończeniu zimnej wojny na Półwyspie Bałkańskim podniosły się dążenia niepodległościowe wśród narodów tworzących Socjalistyczną Federacyjną Republikę Jugosławii. Kosowo było integralną częścią Jugosławii, jednakże bez statusu republiki, a jedynie jako region autonomiczny wchodzący w skład Republiki Serbskiej. Od 1996 roku pod wpływem działań Wyzwoleńczej Armii Kosowa sytuacja w tamtym regionie coraz bardziej się zaogniała. Punktem kulminacyjnym sporów o niepodległość Kosowa był rok 1998, kiedy to na tereny sporne wkroczyła armia jugosłowiańska celem wsparcia działań serbskiej policji. Na skutek tego działania śmierć poniosło kilkaset osób, a ok. 200 000 uciekło z rejonów prowadzenia działań zbrojnych, porzucając dorobek życia i miejsce swojego zamieszkania. Na przełomie lat 1998–1999 serbskie władze zaostrzyły represjonowanie ludności cywilnej oraz dokonywały kolejnych zabójstw. Pomimo prób pogodzenia zwaśnionych stron konflikt i czystki etnicznej w Kosowie nie ustawały, wskutek czego w 1999 roku NATO przeprowadziło serię nalotów na Jugosławię. Obudziło to protesty ze strony Rosji oraz wpłynęło na uchwalenie rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ dotyczącej warunków przywrócenia pokoju w Jugosławii. Postanowienia tego dokumentu regulowały wycofanie wojsk serbskich z Kosowa oraz przejęcie odpowiedzialności za utrzymanie porządku i bezpieczeństwa przez siły KFOR (*Kosovo Force*)²².

Operacja wojsk NATO w Kosowie trwa już kilkanaście lat. Wciąż jednak region ten uważany jest za niestabilny. Pomimo wzmożonych działań mających na celu poprawę sytuacji na Bałkanach kwitnie tam przestępczość zorganizowana, przemyt towarów oraz działalność grup destabilizujących działanie Kosowa. Obecnie coraz częściej podnoszone są dyskusje dotyczące zbrojenia armii serbskiej przez Federację Rosyjską²³ oraz organizowania na tamtym terytorium bojówek organizacji terrorystycznych, w tym Państwa Islamskiego. Są to zjawiska zagrażające bezpieczeń-

²¹ Por. D. Majchrzak, *Bezpieczeństwo militarne Polski*, Wyd. AON, Warszawa 2015, s. 66.

²² Por. tamże, s. 69.

²³ <http://www.defence24.pl/568380,serbia-nie-dla-czlonkostwa-w-nato-tak-dla-bukow-z-rosji> [dostęp: 8.09.2017].

stwu państw Wspólnoty Europejskiej. Dozbrajanie armii serbskiej może negatywnie wpłynąć na balans siły w regionie. Spowoduje to zaostrzenie konfliktu na Bałkanach przez wsparcie zbrojne serbskich aspiracji polegających na chęci przyłączenia Kosowa do swojego terytorium. Ograniczone możliwości kosowskiej policji, pomimo wsparcia przez siły NATO, sprawiają, że region jest atrakcyjny dla członków organizacji terrorystycznych. Umożliwia on swobodne podejmowanie działań w zakresie organizowania lokalnych struktur, pozyskiwania środków finansowych przez przemyt i handel narkotykami, a także paliwem. Stwarza to bezpośrednie zagrożenie dla UE ze względu na organizowane na jej terytorium zamachy terrorystyczne oraz rosnące napięcie w relacjach z Federacją Rosyjską.

Podobnie wygląda sytuacja w Bośni i Hercegowinie, z tą różnicą, że państwa nigdy nie były zaangażowane bezpośrednio w konflikt są dziś członkami UE. Wojna domowa w latach 1992–1995 była najbardziej krwawym i bezwzględny konflikt od czasów II wojny światowej. Bośniacy Serbowie walczyli o niepodległość z władzami Bośni i Hercegowiny oraz skonfederowanymi z nimi Chorwatami. Wojna ta przyniosła katastrofalne skutki, w szczególności dla ludności cywilnej. Podaje się, że w wyniku działań wojennych śmierć poniosło ponad 100 000 ludzi. Skonfliktowane strony dopuszczały się czystek etnicznych oraz innych przestępstw na ludności cywilnej. Dopiero w grudniu 1995 roku zostało podpisane porozumienie, na którego podstawie NATO otrzymało mandat ONZ do prowadzenia operacji wymuszania pokoju i stabilizacji sytuacji w regionie. Była to pierwsza misja pokojowa NATO. Wojska Sojuszu Północnoatlantyckiego stacjonują w Bośni i Hercegowinie do dziś. Związane jest to z ekspertyzą sytuacji w regionie. Stwierdzono, że pomimo względnego ustabilizowania sytuacji na terenach nigdy objętych wojną domową nadal istnieje potrzeba utrzymywania tam sił sojuszniczych. Zadaniem wojsk jest wspieranie procesów budowy bezpiecznego i demokratycznego państwa. Reperkusje po konfliktach na tle narodowościowym, ekonomicznym, etnicznym czy religijnym wymagają długotrwałych napraw i obecności wojsk stabilizujących sytuację wewnętrzną, a także pomocy finansowej i organizacyjnej. Choć konflikt w Bośni i Hercegowinie jest uspijony, to może rozpętać się na nowo pod wpływem czynników gospodarczych, politycznych lub kulturowych²⁴. Coraz bardziej dostrzegalne jest zjawisko przejawu nacjonalizmu wśród społeczności Wspólnoty Europejskiej. Bośnia i Hercegowina po doświadczeniach wojennych jest państwem o słabej gospodarce, spowodowanej także wysoką stopą bezrobocia. Należy zatem podjąć próby poprawienia sytuacji ekonomicznej w regionie, aby nie dopuścić do odnowienia się konfliktu w bliskim sąsiedztwie UE.

Najbardziej bliskim Polsce konfliktem, stanowiącym bezpośrednio największe zagrożenie dla naszego kraju, jest konflikt ukraiński. Zostało to podyktowane dwoma czynnikami. Pierwszym z nich jest jego geograficzne umiejscowienie. Ukraina graniczy z Polską od strony wschodniej. Granica długości 535 km jest jednocze-

śnie częścią wschodniej granicy NATO oraz Unii Europejskiej. Widzimy zatem jak niebezpieczne może być rozprzestrzenianie się tego konfliktu w kierunku państw Wspólnoty. Drugim czynnikiem, który sprawia, że konflikt ten jest bacznie obserwowany przez polskich analityków, stanowi fakt, iż Polska zaangażowała się w jego rozwiązanie poprzez opowiedzenie się po stronie tej części Ukrainy, która dąży do integracji europejskiej. Dodatkowo Polska deleguje komponenty do misji szkoleniowej na Ukrainie²⁵. Konflikt ten, analizowany podczas sympozjów i konferencji, ale także często opisywany przez specjalistów ds. bezpieczeństwa, jest o wiele bardziej niebezpieczny od konfliktów na Bałkanach, a nawet od zagrożenia ze strony Państwa Islamskiego. Jest to podyktowane (jak podają źródła NATO oraz oficjalne wnioski JMTG-U) zaangażowaniem Federacji Rosyjskiej w sytuację na Krymie, jej potencjału militarnego i znaczenia na świecie. Ponadto należy zwrócić uwagę na aspekty społeczne, technologiczne oraz potencjał surowcowy ogarniętego konfliktem regionu²⁶. Próba przejścia kontroli nad wschodnią częścią Ukrainy jest widocznym pogwałceniem umów międzynarodowych (w tym m.in. naruszenie licznych artykułów rozdziału I Karty Narodów Zjednoczonych). Zarówno w NATO, jak i UE rozgorzała dyskusja na temat sankcji oraz propozycji działań, których podjęcie wpłynęłoby na ograniczenie imperialnych zapędów Rosji. Przygotowano sankcje polityczne i gospodarcze, na które składały się:

- wykluczenie Federacji Rosyjskiej z grupy G-8;
- odmówienie Rosji członkostwa w organizacji OECD;
- wprowadzenie przez USA i UE embarga na uzbrojenie i technologie militarne;
- wprowadzenie embarga na eksport z Rosji gazu ziemnego i ropy;
- skierowanie obserwatorów NATO na Ukrainę;
- demonstracyjne zwiększenie wydatków UE i NATO na zakup nowego uzbrojenia;
- sankcje wizowe pracowników administracji rządowej Federacji Rosyjskiej, demonstracyjne zniesienie wiz do UE dla obywateli Mołdawii;
- izolacja Rosji na arenie międzynarodowej;
- wprowadzenie sankcji przeciwko bankom rosyjskim oraz zamrożenie aktywów rosyjskich firm i inwestorów prywatnych;
- intensyfikacja ćwiczeń wojskowych NATO z krajami bałtyckimi;
- rozmieszczenie Sił Odpowiedzi NATO w Polsce i krajach bałtyckich;
- wstrzymanie transferu zaawansowanych technologii do Rosji²⁷.

25 JMTG-U (*Joint Multinational Training Group – Ukraine*) – nazwa misji szkoleniowej pod przewodnictwem Stanów Zjednoczonych w celu wsparcia Ukrainy. Planowana jest kontynuacja prowadzenia szkoleń wojsk ukraińskich do 2020 roku. Deklarowana efektywność JMTG-U to przeszkolenie pięciu batalionów rocznie do prowadzenia działań o charakterze obronnym i ochronnym.

26 Por. tamże, s. 74–77.

27 M. Milian-Pogonowska, *Analiza rozwoju sytuacji na Ukrainie w kontekście działań podejmowanych przez Polskę, NATO i UE na rzecz stabilności granic Polski i utrzymania bezpieczeństwa w Europie* [w:] M. Marszałek, W. Kitler, *Współczesne wyzwania dla podmiotów euroatlantyckiego środowiska bezpieczeństwa*, Wyd. AON, Warszawa 2015, s. 35.

Działania naruszające integralność i nienaruszalność granic państw ościennych Federacji Rosyjskiej wpisują się w politykę prowadzoną przez ten kraj, mającą na celu odbudowę granic okresu zimnej wojny. Federacja Rosyjska jest istotnym podmiotem w światowym systemie bezpieczeństwa ze względu na swój potencjał jądrowy. Bardzo trudno jest przewidzieć dalszy przebieg sytuacji na Ukrainie, jednakże ze względu na swoją złożoność oraz dynamikę rozwoju musi być bacznie obserwowany i analizowany, gdyż stanowi istotne zagrożenie dla bezpieczeństwa Polski, a także Unii Europejskiej. Istotnym elementem jest jedność UE w zakresie wprowadzania i utrzymywania sankcji oraz świadomość, że sprawy bezpieczeństwa mają większe znaczenie niż krótkotrwałe niedogodności ekonomiczne. Silne i niepodzielne stanowisko podmiotu, posiadającego ogromne możliwości wywierania zarówno wpływów gospodarczych, jak i politycznych, może zmienić kierunek działania Federacji Rosyjskiej, co pozytywnie wpłynie na poziom bezpieczeństwa w krajach Wspólnoty.

Przestępczość zorganizowana

Kolejnym zagrożeniem bezpieczeństwa Unii Europejskiej, formułowanym przez *Europejską strategię bezpieczeństwa*, jest przestępczość zorganizowana. W naukach o bezpieczeństwie definiuje się ją jako *rodzaj sprzysiężenia grupy o rozbudowanej wieloczołowej strukturze, opartej na wewnętrznej hierarchii, dyscyplinie i żelaznych regułach postępowania, która prowadzi planową działalność, zmierzającą do opanowania i monopolizacji określonych sfer ekonomii zwłaszcza w dziedzinie handlu, usług i obrotu kapitału, stosując legalne jak i nielegalne środki (szantaż, korupcja) do osiągnięcia legalnych celów*²⁸. *Europejska strategia bezpieczeństwa* rozszerza nieco znaczenie słownikowej definicji o takie aspekty, jak transgraniczny handel narkotykami, kobietami i bronią oraz przemyt nielegalnych migrantów. Objawia się ona w wieloraki sposób, bez względu na granice państwa. Działania grup przestępczych charakteryzują się poszukiwaniem maksymalnych zysków przy zminimalizowaniu ryzyka poniesienia konsekwencji swojej nielegalnej działalności²⁹.

Niewątpliwy wpływ na ułatwienie rozwoju oraz działania zorganizowanej przestępczości w UE mają czynniki związane z postępem naukowym i cywilizacyjnym. Wśród nich wyróżnia się:

- błyskawiczna łączność (technologie GSM, internet, social media);
- wzmożona mobilność (otwartość granic strefy Schengen, komfortowe połączenia komunikacyjne wewnątrz UE);
- łatwy dostęp do zaawansowanych technologii;
- łatwość w dokonywaniu transakcji finansowych.

²⁸ J. Kaczmarek, W. Łepkowski, B. Zdrodowski, dz. cyt., s. 110.

²⁹ Por. *Strategia bezpieczeństwa wewnętrznego Unii Europejskiej. Dążąc do europejskiego modelu bezpieczeństwa*, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg 2010, s. 14.

Z danych ujawnionych w 2017 roku przez Europol³⁰ wynika, że na terenie UE działa ponad 5000 zorganizowanych grup przestępczych, których członkowie pochodzą z ponad 180 krajów. W raporcie zwrócono także uwagę na wzrost liczby odnotowanych przypadków działalności przestępczej w porównaniu z rokiem 2013, kiedy to liczba obserwowanych organizacji wynosiła 3600, jednakże tłumaczone to jest poprawą działalności służb odpowiedzialnych za wykrywanie i zwalczanie przestępczości zorganizowanej³¹.

Jak podaje raport Europol, zorganizowane grupy przestępcze są kluczowym zagrożeniem dla bezpieczeństwa wewnętrznego UE. Generują one ogromne przychody, które łącznie przekraczają kwotę rzędu kilkunastu miliardów euro. Ewoluująca sytuacja w Europie, integracja wewnątrz Wspólnoty oraz przemiany technologiczne pociągają za sobą zmiany także w działaniu zorganizowanych grup przestępczych. W odpowiedzi na to zagrożenie Unia Europejska działa imponująco efektywnie³². Utworzenie Europolu, sposób i efektywność jego działania (odzwierciedlona w statystykach), a w szczególności poziom współpracy oraz współdziałania narodowych organów walki z przestępczością, świadczą o odpowiednim podejściu Wspólnoty do tego rodzaju zagrożeń.

Zakończenie

Patrząc na obecny kształt Unii Europejskiej, widzimy, że posiada ona ogromny potencjał do zapewnienia bezpieczeństwa zarówno sobie jako podmiotowi bezpieczeństwa, jak i poszczególnym krajom członkowskim. Poza możliwościami gospodarczymi dysponuje ona także systemem współpracy wewnętrznych organów przeznaczonych do zapewnienia bezpieczeństwa wewnętrznego. Integracja europejska efektywnie przebiegła zatem na płaszczyźnie ekonomicznej, społecznej, politycznej i prawnej.

Obserwując główne zagrożenia, z jakimi we współczesnych uwarunkowaniach przychodzi się zmierzyć, dostrzegamy jednak wiele płaszczyzn w strefie bezpieczeństwa, nad których poprawą należy podjąć debatę. Ciągłe zmieniająca się sytuacja geopolityczna w kontekście konfliktów regionalnych, rosnących napięć w relacjach między państwami, pojawiających się nowych zagrożeń terrorystycznych oraz zorganizowanej przestępczości otwiera pole do dyskusji nad kształtem polityki bezpieczeństwa Wspólnoty.

30 W Unii Europejskiej funkcjonuje Europol, który jest unijnym organem ścigania. Jego misja polega na wsparciu działań państw członkowskich w zapobieganiu i zwalczaniu wszelkich form zorganizowanej przestępczości międzynarodowej i terroryzmowi. Jego rolą jest współuczestnictwo w kształtowaniu bezpieczeństwa europejskiego poprzez wymiany i analizę danych wywiadu kryminalnego.

31 Por. *European Union Serious and Organised Crime Threat Assessment. Crime in the age of technology*, European Police Office, Luksemburg 2017, s. 13–14.

32 Tamże, s. 53–56.

Ważnym elementem zapewnienia bezpieczeństwa Unii Europejskiej jest także jeszcze głębsza integracja służb wewnętrznych. Potrzeba ta jest wyraźnie widoczna w aspekcie uszczelnienia granic zewnętrznych Wspólnoty. Odzyskanie kontroli nad migracją (w tym także ewidencjonowanie ludności napływowej i podejmowanie kroków w celu sprawdzenia ich ewentualnych powiązań z organizacjami terrorystycznymi) powinno stać się priorytetem UE. Terroryzm stanowi obecnie największe bezpośrednie zagrożenie dla Europejczyków, gdyż powtarzające się zamachy pozbawiają życia setki niewinnych ludzi. Rosnące poczucie zagrożenia negatywnie wpływa na postrzeganie współczesnej Europy, szczególnie w krajach, które są głównymi celami ataków. Należy także podjąć kroki w celu ustabilizowania sytuacji wewnątrz miast, na których terenie powstały enklawy (dzielnice) muzułmańskie.

Integracja europejska doprowadziła do znaczącej poprawy sytuacji gospodarczej i społecznej w krajach członkowskich, a jednocześnie dała sposobność do rozwoju nowych zagrożeń dla jej bezpieczeństwa. Kontrola tych zagrożeń, a także zwalczanie i zapobieganie, powinny stać się głównymi celami obecnej działalności UE, gdyż brak poczucia bezpieczeństwa wewnątrz Wspólnoty może zahamować proces integracji, a nawet doprowadzić do jej regresu.

Bibliografia

Dokumenty normatywne i akty prawne

- Traktat o Unii Europejskiej*, Maastricht 1992.
Europejska strategia bezpieczeństwa, Bruksela 2003.
EU Strategy Against Proliferation of Weapons of Mass Destruction, Tesaloniki 2003.
Strategia bezpieczeństwa wewnętrznego Unii Europejskiej. Dążąc do europejskiego modelu bezpieczeństwa, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg 2010.
European Union Serious and Organised Crime Threat Assessment. Crime in the age of technology, European Police Office, Luksemburg 2017.

Literatura przedmiotu

- Apanowicz J., *Metodologiczne elementy procesu poznania naukowego w teorii organizacji i zarządzania*, Wyższa Szkoła Administracji i Biznesu w Gdyni, Gdynia 2000.
Bierzanek R., *Bezpieczeństwo regionalne w systemie ONZ*, PISM, Warszawa 1977.
Dawidczyk A., Jemiolo T., *Wprowadzenie do metodologii badań bezpieczeństwa*, Wyd. AON, Warszawa 2008.
Kaczmarek J., Lępkowski W., Zdrodowski B., *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, Wyd. AON, Warszawa 2008.
Kitler W., Marszałek M., *Bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe wobec wyzwań współczesnego świata*, Wyd. AON, Warszawa 2014.
Korycki S., *System bezpieczeństwa Polski*, Wyd. AON, Warszawa 1994.
Majchrzak D., *Bezpieczeństwo militarne Polski*, Wyd. AON, Warszawa 2015.
Marszałek M., Kitler W., *Współczesne wyzwania dla podmiotów euroatlantyckiego środowiska bezpieczeństwa*, Wyd. AON, Warszawa 2015.

Szpyra R., *Bezpieczeństwo militarne państwa*, Wyd. AON, Warszawa 2012.

Żuk P., *Europa w działaniu*, Oficyna Naukowa, Warszawa 2007.

Źródła internetowe

www.appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do.

www.defence24.pl/568380,serbia-nie-dla-czlonkostwa-w-nato-tak-dla-bukow-z-rosji.

www.edition.cnn.com/2015/01/14/world/isis-everything-you-need-to-know/index.html.

www.euroislam.pl/strzez-sie-tych-miejsc%E2%80%A6/?print=print.

www.europa.eu/european-union/about-eu/figures/economy_pl.

www.uniaeuropejska.info.pl/uklad-z-schengen.

EUROPEAN SECURITY THREATS IN THE ASPECT OF EUROPEAN SECURITY STRATEGY

Abstract

The article discusses threats to European Union security. Its main goal is to look at the nature and division of threats defined by the European Security Strategy. It introduces the real risks for European partners in the changing geopolitical situation and threats from the international law perspective from terrorists and criminal groups. Summary statements may influence executives to prevent Europeans from losing their sense of security.

Key words: European Union, alliance, security, threats, Europe.